

Jaarverslag Erfgoedcommissie 2017

Inhoud

- 1 – Voorwoord
- 2 – Taken van de Erfgoedcommissie
- 3 – De leden van de Erfgoedcommissie en hun functies
- 4 – Feiten en cijfers
- 5 – De adviezen – een greep uit de adviezen die zijn uitgebracht

1 – Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag van de Erfgoedcommissie van Alblasterdam 2017. Als commissie hebben wij de opdracht om de erfgoedadvisering in het kader van de Omgevingswet te verzorgen. Ieder jaar doet de commissie verslag van deze opdracht. Dit geeft ons de kans om de gemeenteraad en andere betrokkenen kennis te laten nemen van de prachtige projecten die er in uw gemeente wordt gemaakt en de wijze waarop wij als commissie adviseren. Het grootste aantal

adviesaanvragen betreft wijzigingen aan een monument of beeldbepalend pand in de vergunningsfase, het reguliere werk. Het aantal aanvragen voor een vooroverleg met de Erfgoedcommissie zien we toenemen. We nemen hier een deel van de rol van een gemeente over, het uitleggen van een rode loper voor een initiatief of een idee. Initiatiefnemers komen vroeg in het proces, soms zelfs nog voor de aankoop van een pand, bij ons langs om te praten over de mogelijkheden en de onmogelijkheden van hun plan. Hier merken we echt onze meerwaarde, we zijn een open, toegankelijke en meewerkende commissie voor zowel de gemeente als voor bewoners. In dit jaaroverzicht wordt een aantal adviesaanvragen van het afgelopen jaar beschreven om een indruk te geven van de diversiteit van ons werk. In de voorbeelden die voorbij komen wordt vooral aandacht besteed aan die plannen waarbij de commissie in staat is gebleken een constructieve bijdrage te leveren aan de kwaliteit van het plan. We bekijken dan altijd als commissie heel zorgvuldig in hoeverre het monument of beeldbepalend pand de wijzigingen aankan en denken daarnaast mee met de opdrachtgever en aanvrager. We zien verder dat de gemeente panden wil plaatsen op de gemeentelijke monumentenlijst. Voor dat proces kunnen we meedenken en uiteindelijk ook beoordelen welke panden daarvoor in aanmerking komen. Het vrijwillig aanmelden is daarbij een probleem.

We hopen dat u het verslag met interesse zult lezen.

Aat Klompenhouwer

Voorzitter Erfgoedcommissie Alblasterdam

2 – Taken van de Erfgoedcommissie

Wettelijke taak

De erfgoedcommissie heeft tot taak het adviseren van burgemeester en wethouders op verzoek of uit eigen beweging over de toepassing van de Monumentenwet 1988, de Erfgoedverordening Alblasserdam 2013 en het erfgoedbeleid in de meest ruime zin van het woord, daaronder ook begrepen zaken en/of aspecten met cultuurhistorische waarden.

De taken zijn dan wel vastomlijnd, de praktijk is dat bepaald niet. Binnen de kaders bestaan er vele nuances. Niets veranderlijker dan een monument. Herbestemming, restauratie, kleine en grote verbouwingen en duurzaamheidseisen houden oude gebouwen continu in beweging en maken ze op hun geheel eigen wijze up to date voor de 21^e eeuw. Dit vraagt om een zorgvuldige afweging tussen de historische en monumentale waarden van een gebouw en zijn omgeving en de aanpassingen die nodig zijn voor een voortdurend gebruik door de eeuwen heen.

Soms lukt het om snel tot overeenstemming te komen met de eigenaar/architect en aannemer, andere keren is meer overleg nodig om een middenweg te vinden waarin het oude gebouw en de nieuwe functie recht gedaan worden.

Er werd stevig gediscussieerd over ontwerpkeuzes, afweging van ingrepen en consequenties voor historische waarden. Er werden vele gesprekken gevoerd over de kleuren van houtwerk, gevels en (de kleur van) dakpannen, wel of niet dubbel glas of een extra venster in de zijgevel. Het kwam allemaal langs.

3 - De leden van de Erfgoedcommissie en hun functies

De Erfgoedcommissie bestaat uit een vertegenwoordiger van de welstandscommissie, een vertegenwoordiger van de plaatselijke Historische Vereniging en overige leden die de vakdisciplines monumentenzorg, architectuur/bouwhistorie en archeologie vertegenwoordigen.

Leden:

De heer A. Klompenhouwer, voorzitter, lid van de Historische Vereniging Alblasserdam

De heer G. Van Es, lid, restauratiearchitect, deskundig op het gebied van industrieel erfgoed en architectuur van de 20^e eeuw

De heer H. Lakerveld, lid, restauratiearchitect, deskundig op het gebied van restauratietechnieken

mevrouw I. Douwes, welstandsgedelegeerde, Adviseur bij Dorp, Stad en Land, architect

Mevrouw C. Weijs, lid, bouwhistoricus gemeente Dordrecht

Ambtelijke ondersteuning, maar geen lid van de commissie: mevr. C. Corbeau, adviseur Ruimtelijke Ontwikkeling en cultuurhistorie

4 – Feiten en cijfers

Vergaderingen

Grote commissie

De voltallige commissie heeft in 2017 negen keer vergaderd. De vergaderingen zijn in principe openbaar, tenzij het gaat om consulterend vooroverleg.

Kleine commissie

De kleine commissie, bestaande uit de welstandsgedelegeerde en een afgevaardigde van de Erfgoedcommissie vergadert ééns per twee weken om kleinere zaken af te doen, omdat bijvoorbeeld de wabotermijn daartoe aanleiding geeft of waarvan bij voorbaat de uitkomst vast staat. Bij twijfel wordt het plan alsnog geagendeerd voor de "grote" voltallige commissie, of, indien de fatale termijn in beeld komt het plan digitaal aan de leden voorgelegd. De kleine commissie is tien keer bij elkaar geweest

Kosten

De totale externe kosten van de advisering over 2017 bedragen € 14.000,-. Het bedrag bleef binnen het daartoe gestelde budget.

100 vergaderingen

Op 26 januari 2017 is de honderdste vergadering van de gemeentelijke Erfgoedcommissie gehouden. Wethouder Dorien Zandvliet zet de twee leden van het eerste uur in het zonnetje en de bloemen.

De rol van de commissie

Daarna is gesproken over de rol van de Commissie

Gesproken is met de wethouder en het Afdelingshoofd RMO over het signaal dat initiatiefnemers soms moeite hebben met de rol van de Erfgoedcommissie. Daarnaast wordt gevraagd om meer profilering van de commissie. De commissie benadrukt dat het haar wettelijke taak is het college gevraagd én ongevraagd van advies te voorzien. De commissie is onafhankelijk, en vormt tegelijkertijd een constante factor in het gemeentelijk bestel. Met daadkracht en vakkennis staat zij ten dienste aan zowel de gemeente als pandeigenaren. De commissie is de constante factor met denkracht en vakkennis. Met daarbij een uitstekende verbinding naar de Historische Vereniging, die de voorzitter van de EC levert. De historische Vereniging zijn de ogen en oren van het dorp. Er blijft altijd het spanningsveld tussen vooraf meedenken met aanvragers, maar niet zodanig dat de commissie zich op voorhand committeert aan een plan en vervolgens niet anders dan een positief advies kan geven. De onafhankelijkheid is belangrijk. Dit wordt bevestigd door de gemeente. In de praktijk is het gewoonte dat de commissie initiatiefnemers tips geeft om optimaal rekening te houden met de aanwezige cultuurhistorische waarden. In veel gevallen verlaat de aanvrager tevreden de vergadering met bagage die hij anders niet zou hebben gehad.

Supervisor ontwikkelingen centrum Alblasserdam

De commissie heeft overlegd met de supervisor voor ontwikkelingen in (het centrum van) Alblasserdam. Het doel van de supervisor is het integraal afwegen van de ruimtelijke consequenties en onderlinge samenhang van een aantal grootschalige ruimtelijke projecten die spelen in Alblasserdam. Het leidmotief hierbij is ruimtelijke kwaliteit, passendheid van een ontwikkeling in het dorp en relatie tot andere ontwikkelingen. Dit om te voorkomen dat een project wordt aangevlogen met alleen een projectdoelstelling bestaande uit een programma van eisen en budgetten. De commissie vindt het belangrijk dat deze projecten niet 'stand alone' worden gedraaid maar dat de interactie komt met andere ontwikkelingen, een integrale afweging tussen de projecten. De supervisor moet deze rol gaan bekleden. Hij kan gevraagd en ongevraagd advies geven over ontwikkelingen en projecten. Zijn rol is om strijdigheden, gemiste kansen en ondermaats presteren signaleren. Hij moet inspireren en uitdagen om het goede voor de plek te doen. De supervisor kan alleen acteren als hij gevraagd wordt, dus op initiatief van de projectleider of de gemeente.

5 – De adviezen die zijn uitgebracht

Molen Souburgh

Na een lang traject en veel inspanningen is in 2017 overeengekomen dat de molen alleen draaivaardig gerestaureerd wordt. Dit om te voorkomen dat door het maalvaardig maken, de restanten van een oudere molen die zich bevinden onder de molen, verloren gaan. Met dank aan de provincie en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, waarmee constructieve gesprekken zijn gevoerd is het de procedure succesvol afgerond. Inmiddels is de vergunning begin 2018 verleend en kijkt de commissie belangstellend uit naar het resultaat van de restauratie van de molen.

Toename aantal gemeentelijke monumenten

Sinds 2013 heeft Alblasserdam een beschermd dorpsgezicht. Binnen dit gebied staan 21 monumenten. De Erfgoedcommissie zou graag zien dat er meer panden deze beschermde status krijgen. Alblasserdam is een dorp met een heel eigen gezicht en karakter dat zich kenmerkt door de kleinschaligheid van een dorp en de grootschaligheid van de 19^e- en 20^e-eeuwse scheepsbouwindustrie. Heel klein en heel groot, direct naast elkaar. Alblasserdam is ook oud: de eerste afdamming van de Alblas dateert van ca 1270. Het Bos Rijkee is het laatste stukje middeleeuws slagenlandschap, middenin het dorp, een unicum!

Door het bombardement van mei 1940 heeft het centrum van Alblasserdam een geheel ander karakter gekregen. Maar welzeker een fraai! In de stijl van de Delftse hoogleraar Grandpré-Molière zijn diverse panden ge- en herbouwd, zoals het rijtje winkels met bovenwoningen aan de Dam. Voor deze en enkele andere heeft de commissie in 2017 gepleit om ze aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Een beschermd dorpsgezicht wordt gedragen door de gebouwen die er staan, het zijn letterlijk de bouwstenen van het historisch dorpsbeeld. Maar de afzonderlijke panden zijn niet beschermd. Wie ze wil slopen, kan dat doen, mits hij/zij een goedgekeurd nieuwbouwplan heeft. Om panden écht te behouden en dus het beschermd dorpsgezicht in tact te kunnen houden, zijn monumenten dus noodzakelijk.

De Erfgoedcommissie heeft gesprekken gevoerd met vijf eigenaren van panden die het hoogst hebben gescoord op de lijst van beeldbepalende panden.

Het gaat daarbij om de volgende panden:

Dam 65, 50 punten, voormalige Rabobank, nu de Barrage

Cortgene 6, 49 punten, pastorie

Dam 42-44, 49 punten, winkel

Cortgene 33-35, 47 punten, woonhuis

Merwedeweg 9, 47 punten, kerk hersteld hervormde gemeente

Omdat de gemeente op het standpunt staat dat aanwijzing alleen op vrijwillige basis gebeurt, heeft de commissie enkele eigenaren uitgenodigd om met hen van gedachten te wisselen over de monumentenstatus van hun pand. Na een korte presentatie over de historie van Alblasterdam, de architectuur, typologie en authenticiteit van de panden, is de commissie met de eigenaren in gesprek gegaan. Men stelde vragen als: Waarom zou mijn pand een monument moeten worden? Wat is er zo bijzonder aan mijn pand? En wat zijn de voor- en nadelen van zo'n status?

Enkele eigenaren waren enthousiast en bereid om hun pand op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. Andere eigenaren wilden liever geen beperkingen en geen bescherming van hun eigendom.

Aanwijzen beeldbepalende panden buiten het beschermd dorpsgezicht

In 2014 heeft de gemeenteraad de welstandsnota vastgesteld. Daarin zijn vijf panden genoemd die potentieel beeldbepalend zijn. Het gaat om de volgende panden: de scholen aan de Weversstraat, en de kerken aan de Ieplaan 9, Scheldeplein 2 en Parallelweg 7. In 2017 is gestart met de procedure om eventueel tot aanwijzing over te gaan.

Fatimakerk, Parallelweg

Havenkerk, Ieplaan

Ichtuskerk, Scheldeplein

Schoolgebouwen, Weversstraat

Daarvoor zijn de eigenaren uitgenodigd voor een gesprek met de erfgoedcommissie om aan te geven wat de waarde van hun pand is. De panden zijn beoordeeld op het gebied van architectuur, ligging, typologie, authenticiteit en stedenbouw door bureau Baac en de gemeentelijke Erfgoedcommissie.

Het definitieve besluit is genomen in 2018.

Vinkenvolderweg 1-3

Vinkenvolderweg 1-3 is diverse malen als vooroverleg besproken in de vergadering van de EC. Het gaat om de voormalige Moriahoeve, die helaas niet meer gerestaureerd kan worden. De eigenaar wil er vier woningen realiseren. Getracht is in het nieuwe plan iets terug te laten komen van de hoeve die er ooit in volle glorie heeft gestaan.

Omschrijving:

In hoge mate van authenticiteit verkerende boerderij uit het eerste kwart van de twintigste eeuw aan de zuidzijde van, en aan het begin van, de Vinkenvolderweg. Het pand kijkt uit op de Alblas. Typische langgerekte bouwmassa onder een aan de straatzijde afgewolfd zadeldak dat met de oorspronkelijke pannen is gedekt en op de punten een piron heeft. De korte voorgevel is uitgevoerd met schouderstukken die met obeliskornamenten zijn gesierd. De gevels van het gebouw zijn in schoonmetselwerk uitgevoerd en hebben nog de oorspronkelijke vensters en luiken. In het woongedeelte betreft het schuifvensters, de stal heeft stalen stalramen en hooiluiken daarboven. Aan de westzijde van de boerderij bevindt zich een oorspronkelijke, vrijstaande schuur die van betekenis is voor het agrarische karakter van het ensemble.

Afbeelding 7: Straatbeeld in nieuwe situatie

Pijlstoep

Waar nu de oude wasserij aan de Pijlstoep staat, wil een ontwikkelaar een aantal woningen realiseren. De gemeentelijke Erfgoedcommissie heeft in een aantal overleggen mee mogen denken om te komen tot een ontwerp dat het meeste recht doet aan de cultuurhistorische waarden van het gebied.

Mercon Kloos, West-Kinderdijk

In 2017 is gesproken over de eerste contouren van het plan Mercon Kloos, een transformatielocatie aan de Noord

Een greep uit andere zaken waarover de EC mocht adviseren (op alfabetische volgorde):

Bos Rijkee, kunstwerk

Cortgene 11, balustrade en dakterras

Cortgene 31, plaatsen zonnepanelen op gemeentelijk monument

Cortgene 33, renovatie dak van een gemeentelijk monument

Dam, onderhoud sluisdeuren (besloten)

Dam 63, legalisatie vervanging raam door deur van een beeldbepalend pand

Dam 63, serre beeldbepalend pand

Haven 5, serre

J.U. Smitgemaal, heritage impact assesment (H.I.A.)

Kade 3, legalisatie steiger

Kortland 5a, herbouw woning

Kortland 15, het vernieuwen van de woning

Kortland 35, nieuwbouw woonhuis

Lammetjeswiel bruggen

Oost-Kinderdijk 137-143 herontwikkeling

Oost-Kinderdijk 191, huis te Kinderdijk

Raadhuis (plein)

Vinkenpolderweg 2, Vooroverleg uitbreiding

Visie recreatie en toerisme

Waalsmondelaan 7, voormalige MCD locatie, de bouw van vier woningen

West-Kinderdijk 117, Vooroverleg vergroten voorhuis

West Kinderdijk 169, kap op woning

West-Kinderdijk 375, Biggelmee

Weverstraat De Twijn, uitbreiding en renovatie versus nieuwbouw

In beslotenheid dacht de commissie mee over de volgende zaken:

Onderhoud sluisdeuren

Diverse ontwikkelingen langs de dijk (besloten)

